

БІОКЛІМАТ ГІРСЬКИХ ДОЛИН (НА ПРИКЛАДІ М. ЯРЕМЧА) НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Питюк О., Холявчук Д.І.

Чернівецький національний університет ім.Ю.Федьковича
olenkapituk95@mail.ru

Дослідження кліматичної мінливості гірських ландшафтів залишається найменш вивченим у контексті кліматичних змін. Екстремальні метеорологічні події на початку ХХІ ст. свідчать про актуальність подібних досліджень з огляду на необхідність адаптації до нетипових чи відмінних від кліматичних норм умов. Тому мета даного дослідження полягала у з'ясуванні міри впливу рельєфу та циркуляційного чинника кліматотворення на розподіл метеорологічних елементів та мінливість характеристик комфортності клімату гірських долин.

У формуванні місцевого клімату м. Яремча визначальну роль відіграють орографічні умови. Місто знаходиться в субмеридіально орієнтованій долині гірської річки Прут [1]. Таке положення міста сприяє формуванню комфортних кліматичних умов і специфічного біоклімату: місто захищене від північних вітрів і відкрите для доступу прогрітого над суміжними рівнинами повітря.

Для кліматичного аналізу використані матеріали режимних спостережень місцевої метеостанції за період з 2005 по 2015 роки, архівні дані, кліматична статистика довідників, літературні джерела. Загалом, з'ясовано, що клімат гірської долини мінливий через мезомасштабні прояви діяльності атмосфери (такі, зокрема, як активізація атмосферних фронтів, інверсії температури над дном долини, гірсько-долинна циркуляція, тумани, утворення наземних гідрометеорів) Для аналізу зміни ходу метеовеличин на початку ХХІ порівняно з їх віковим ходом у ХХ столітті були використані узагальнені температури повітря і суми кількості опадів за перше десятиліття ХХІ ст. та узагальнені дані ХХ ст., отримані з кліматичних довідників.

На тлі сучасних кліматичних змін у м. Яремче спостерігається зростання пересічної температури повітря упродовж холодного періоду (крім грудня), теплішими стали березень і квітень, дещо нижчими – показники літньої температури. Найбільш стабільним є температурний режим на межі метеорологічних весни й літа (у травні) та восени (вересень, жовтень). Комфортності клімату Яремчі сприяють метеорологічні умови метеорологічної осені та холодного періоду

Зважаючи на вказані зміни у ході основних кліматичних показників та тривалості метеорологічних сезонів, доцільним є з'ясування впливу таких змін на комфортність клімату рекреаційно привабливих долин Українських Карпат. Для оцінки сприятливості клімату для цілей рекреації та людської

життєдіяльності використана класифікація погод, запропонована в роботі [2]. Окремо проаналізований теплий та холодний період. Для теплого періоду в Яремчі були виділені 4 типи погоди: комфортна, прохолодна субкомфортна, жарка субкомфортна (в деяких роках) та холодна дискомфортна. До сприятливого періоду для рекреації відносять, окрім комфортних погод, прохолодні та жаркі субкомфортні. Вони потребують незначного напруження терморегуляційної системи людського організму, а тому лімітують деякі види рекреаційних занять.

Біокліматичний аналіз був виконаний для теплого та холодного періодів початку XXI ст. Найбільш тривалий період з переважанням сприятливих типів погод зафіксований у 2009 році, коли сума комфортних, прохолодних, субкомфортних та жарких субкомфортних типів погод становила 152 дні, тоді як холодних дискомфортних – 136 днів. Період із переважанням сприятливих типів погод також був тривалим і в 2006 році (тоді сума днів із комфортним, прохолодним і жарким субкомфортним типами погод становила 146 днів). Найменше днів для проведення літніх видів рекреації було у 2005 році. Проте, і тоді вони кількісно переважали над несприятливими, до яких відносять холодні дискомфортні типи погод. Розраховано, що найбільша повторюваність холодних дискомфортних погод спостерігалась у 2007 році, найменша – у 2009 році. Водночас 2009 рік відзначився незначною тривалістю холодного періоду.

Відповідно, гірська долина м. Яремча вирізняється також комфортними умовами холодного періоду. Зокрема, найбільше днів із сприятливими для зимового відпочинку типами погод виявлено в січні-лютому. Цьому сприяють малі швидкості вітрів, часті штילі, оптимальна вологість повітря та температури повітря, що зрідка набирають значних від'ємних значень. Значна кількість сприятливих погодних днів для зимового періоду виявлена у 2006 році. Вони становлять 75,2 % від загальної кількості днів. Найбільшу кількість днів із несприятливими типами погод було зафіксовано у 2005 році. Водночас погоди, близькі до сприятливої, найчастіше повторювались у 2005 році (18,9 %).

На відміну від кінця XX ст., в Яремчі на початку XXI ст. спостерігається значне збільшення кількості днів із комфортними (для теплого періоду) та сприятливими (для зимового періоду) погодними умовами, однак їх кількість зменшується протягом перехідних сезонів.

Загалом виявлено, що на початку XXI ст. біоклімат гірських долин р. Прут у м. Яремче є комфортним із позитивною тенденцією до збільшення тривалості сприятливого періоду. Найбільш чітко це проявляється протягом холодного періоду, де бачимо збільшення кількості днів із сприятливою погодою. Місяць із найбільшою кількістю сприятливих погод протягом холодного періоду – січень. В Яремчі спостерігається тенденція до

збільшення тривалості теплого періоду, що виражається і в збільшенні днів із комфортним типом погоди. Найкомфортнішим місяцем є серпень, однак він не надто виділяється на фоні інших літніх місяців, адже значна кількість днів припадає на червень і липень. Такі особливості можуть свідчити про важливу роль орографічних умов долин у згладженні екстремальних метеорологічних подій на тлі глобальних кліматичних змін.

Література

1. Бучинський І.О. Клімат Українських Карпат / І.О.Бучинський, М.М.Волеваха, В.О.Коржов. - Київ: Наукова Думка, 1971. - 171 с.
2. Данилова Н.А. Климат и отдых в нашей стране // Н А Данилова. - Москва: Мысль, 1980. – 154 с.
3. Архівні дані спостережень Яремчанської метеостанції (ТСГ-1). - Яремче, 2005 - 2015 рр.

ЕКОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЕВНИХ РОСЛИН РЕГІОНАЛЬНОГО ЛАНДШАФТНОГО ПАРКУ «ЯЛІВЩИНА» ТА ЗНАЧЕННЯ ТЕРИТОРІЇ ДЛЯ УРБОСЕРЕДОВИЩА М. ЧЕРНІГОВА

Свердлова Н.О.

Чернігівський державний педагогічний університет ім. Т.Г.Шевченка, Чернігів,
Україна

Зелені зони як невід'ємні компоненти урбосистем виконують важливу соціально-екологічну роль у підтриманні балансу середовища. До їх складу входять різні типи із різноманітною дендрофлорою, які поєднуються із природними масивами [4]. Природно-географічні, ґрунтово-гідрологічні та кліматичні умови міста і використання в культурі певних груп аборигенних та інтродукованих видів сприяли формуванню різноманітних груп територій зелених насаджень Чернігова. Однією із зелених зон міста Чернігова є територія регіонального ландшафтного парку (РЛП) "Ялівщина".

РЛП "Ялівщина" знаходиться в північно-східній частині м. Чернігова, включає території заплави та борової тераси річки Стрижень і характеризується розгалуженою ярусно-балковою системою в поєднанні з рівнинними ділянками – це природні лісові ділянки та штучно створенні з часу заснування Чернігівського обласного ботанічного саду ландшафтні композиції прибережжя річки Стрижень. Своєрідність орографічних і